№ 77 فیوْرال ۲۲ ۱۹۱۵ سنه. (یکشنبه) نومر ۷۷ ربیع‌الآخر ۲۰ ۱۳۳۳ سنه.

ملی اوقو یورطلرمز. یراق شرقده سودا یوللری. جیم مسئله‌سی (فیلیه‌تون). عمومی یاوروپا صوغشی. استانبول وچناق‌قلعه. یهودی هم پالیه‌ك قاچاقلری و آلارغه یارده‌م. مخابرلردن.

ایل

ایکنچی سنه دوامی.

چغا باشلادی ۲۲ نچی اوکتابرده ۱۹۱۳ سنه.

یورط‌ییر فائده‌سن کوزه‌توچی تاتار غزیته‌سی.

Газета „ИЛЬ".	غزیته‌نك بهاسی:
Подписная цѣна:	
На годъ. . . . . 4 руб.—к.	یللق . . . . . . ٤ صوم
» 6 мѣс. . . . . . . 2 « — «	آلتی آیلق . . . ۲ صوم
» 3 мѣс. . . . . . . 1 « 25 «	اوچ آیلق . . . . ۱ صوم ۲۵ تین
» 1 мѣс. . . . . . . — — 50 «	برمه‌لەب هر بیرده ٥ تین.
Отдѣльные №№ 5 коп.	آدریس آلماشدرو ۲۸ تین.

Плата за объявленія: впереди текста строка 40 коп., позади текста 20 коп.

Контора и редакція газеты „ИЛЬ"

Москва, Мещеринское подворье, № 5.

اداره‌دن:

مشتری بولوب یازلا طورغان افندیلرنك اوز آدریسلرن ممکن قدر تانوراق ایتوب روسچه یازولری تیوش. آبونه یا شکارتقانده ایسکی آدریس یا ایسه شول آدریسده‌گی نومیرنك یبه‌رلووی اوتنوله. آدریس آلماشدرو اوچون ایسکی آدریس برله برگه ۲۸ تینلك مارقه یبه‌رلورگه تیوشدر.

مشتری هر آینك باشندن اعتبار ایتلوبکنه قبول قیلونا، شونك اوچون اداره‌گه آینك اون بیشینه قدر کیلوب یتکان آبونه‌لر شول آینك باشندان حساب ایتلوب، اون بیشندن صوڭ کیلگانلری ایسه کیله‌سی آینك باشندان اعتبارا گنه یبه‌رله‌در.

غزیته‌نی صاتاراوچون کوبه‌ب آلدرغانده اداره طرفندن خصوصی اسکیدکه قیلنوب آیروم شرطلار قویلادر. بوحقده کیره‌کلی معلومات آلوراوچون اداره‌گه مراجعت‌ایتولورگه تییش.

غزیته‌نك بهاسی: ریلغه ٤ صوم، یارطی یلغه ۲ صوم، اوچ آیغه ۱ صوم ۲۵ تین. اوچ آیدن کیمگه مشتری قبول ایتلمی.

اعلان حقی: برنچی بیتده برمرتبه باصار اوچون عادی حرف برله یولینه ٤٠ تین، آخرغی بیتده ۲۰ تین. هروقت یاخود برنیچه مرتبه باصدرو اوچون خصوصی سویله‌شوب اسکیدکه یاصالور.

***

غزیته‌گه باصار اوچون یبه‌رلگان مقاله وخبرلرنی قصقارتوب باصو هم لازم بولغانده ئوزگه‌رتو اداره‌نك اختیارنده‌در. باصلماغان مقاله‌لر، خصوصی مارقه یبه‌روب صورالماغانده کیری قایتارلمی. موندی مقاله‌لر برآی قدر اداره‌ده صاقلانغاندن صوڭ تاشلانور. برآیدن صوڭ کیلگان سؤالارگه اداره جواب بیرمه‌س.

اداره‌گه یبه‌رلگان خطلارنك اداره‌گه مخصوصمی، یاخود قانتوراغه عائدمی ایکانن بلدرتور اوچون قانویرتنك طشینه «اداره‌گه» یا «قانتوراغه» دیگان سوزنك یازلووی اوتنوله‌در.

اداره‌خانه: مه‌سکه‌وده یرزاوی پلوشچادده، میشچیرینسکی پادوْوریاده، ٥ نچی نومیرده. قانتورا هرکون ساعت ۹ دن ٤ که قدر آچقدر.

Телефонъ редакціи 4-67-01. تیلیفون نومیری اداره اوچون:

« типографіи 2-31-04. « مطبعه « «

Москва, Мещеринское подворье редакція «ИЛЬ» آدریس پوچتا اوچون:

Москва, Редакція «Иль» « تیلیگرام اوچون:

مسلمان تش دوقتوری

عائشه خانم اسانوڤیچ

نك تش دوالاو کابینیتی.

آورولرنی قبول ایته، جمعه‌دن باشقه هر کون ایرته ۱۰ دن کیچ ٦غه قدر. تشلرنی توزه‌ته، یامی، آورتدرمای صوورا. آلتون کارونکه‌لر، صنعی تشلر یاصالا.

بالشوی تاتارسکی اورامده، ۲٤ نچی نومیرلی یورطده، ۹ نچی نومیرلی کوارتیرده. تیلیفون نومیری ۲۱-۵۸-۳

پیرڤاقلاصنی گاستینسه هم ریستوران

«دیلاڤوی دڤور»

مه‌سکه‌ونك سودا مرکزی، بولغان ڤارڤارکا میداننده.

هر نومیرده یوونو اوچون جلی وصووق صو هم آیرم تیلیفون آپاراتی بار. شولوق یورطده بانق، پوچته وتیلیغراف بار.

Москва, гостинница «Дѣловой дворъ».

قانتوردان:

بالالر کیره‌ك.

قانتور یوموشلرینه هم غزیته بوگه‌رگه بالالر کیره‌ك. اش ئزله‌گه‌ن بالالر هر وقت قانتورغه کیلب بلیشرگه بولا.

ملی اوقو یورطلرمز.

گازیته‌لرمزده یازلغان، آرامزده سویله‌نگان سوزلرنك ایاك کربیی ... ... حقنده ایکانن‌ده شبهه یوقدر.

آتادن، بابادن کیلگان مدرسه‌لرمز، مکتبلرمز، مع‌التأسف بو کونگه قدری، بر رەتکه کرتلگانی یوقدر. بولار همه‌سی، زاقون قاشنده، مسجد یاننده‌غی مکتبلر امام‌لارنك دین اویره‌تور اوچون آچقان مدرسه‌لریدر. بولارنك نه زاقون قاشنده معلوم بر پراغرامالری باردر، نه ادارهٔ روحانیه‌مز طرفندن اشله‌تلگان بر تعلیمانی، تنظیماتی باردر.

ئلك هر مدرسه اوزنچه آیرم، آیرم اداره‌ده، هر مدرسه اوزنچه آیرم بر پراغرامماده بارا ایدی. شونك اوچون، قای بر مدرسه‌لرمز هفتیك شریف برله‌ن فضائل‌الشهوردن اوتە آلمی، قای برلرنده امام‌لر، خطیبلر، مدرسلر ییتشه ایدی.

مدرسه‌لرنك شول پراغرامماسز، تعلیماتسزلغنده، ضرر بیك کوب بولسه‌ده مونك فائده‌سی‌ده شاقتی زور ایدی. اوکغان دردلی‌مدرسلرمز اوزلری تله‌گانچه‌مدرسه‌لرین‌زورایته‌لر، اوزلری تله‌گانچه پراغراممالرین کیکایتوب ملا، مدرسلرگه درسخانه‌لر یاصیلار، تیره یاقده‌غی بتون‌آوللرغه ملالر چغاروب، مؤذنلر جیتکروب طورالار ایدی.

طورموش‌نك بویروغی برله‌ن اول مدرسه‌لر اچلرین اوزگارتدی. شول بر اسمدن بر بنأدن ایکی علم یورطی آیرم، آیرم‌گه بولندی، برسی بالالار اوقوتور اوچون مکتب، ایکنچی‌سی ملالر خطیبلر، مدرسلر، معلم‌لر چغارر اوچون مدرسه‌گه ئه‌ورلدی.

آول خلقی‌نك اونار، اون‌بیشەر یل «مبتککه یوروب» قنوت دعاسی برله‌ن قل هوالله اویرانب چغارغه وقتی جیتمی باشلادی. آنك بیری صووی طارایدی. طوروش یوریشی بهاله‌ندی. اول تلەر، تله‌ماس اون سیگز یاشلك اوغلن ـ اون یل اچنده اویره‌نوب یتماگان التحیاتندن آیروب کومور قازرغه جیباررگه مجبور بولدی. طورموشده‌غی شول اوزگلرش مکتب مدرسه‌گه‌ده تأثیرسز قالا آلمادی. اوقو شول یولده بولسه، اون بیش، اون آلتی‌غه قدر جیدی، سیگز یل اوقوغان آول بالاسی اوستدن‌گنه‌ده دینن طانوب، یازو یازار اوقورلق بولماسه فابریقا، زاووده ـ شهر طورموشی آستنده خلقمزنك دینی تربیه‌سی بر ایکی بووندا تماما بتەچکی معلوم بولدی. اوقوتونی رەتله‌رگه، یول ئزله‌نورگه طوتندی. اوقوفنی‌ئه‌لله‌قایچان‌طاوب‌چغارغان ـ آزاوقوتوب کوب بولدرو قبول ایتلدی. خلقمز شونی اصول جدید دیب قبول ایتوب مکتبلرمز شول یولغه قویلدی. شونی آز وقتده کوب بلور اوچون، اوقوتقانده ایك کیره‌کلی‌سین ـ کیره‌کلی‌دن آلدن طوتوب اوقوته بلوراوچون ئلگریگی صوقر صوفی‌لار، قارت مؤذنلر، صوغشدن ضعیف قالوب قایتقان صالداتلار یارامی باشلادی.

اوقوتوچیلارنی حاضرله‌ر اوچون مدرسه‌لرمزگه یاڭغی فنلر کرتو لازم بولدی. مدرسلرنك، خلقمزنك تاریخی قایا بارغانین کوررلك کوزی آچقلری، اوقویولنده‌غی شول مجبوری اوزگارشنی کوروب تاریخنك قوشقان یاغینه بورلدیلار. مدرسه‌لرینه، اوقوتو یولین رەتله‌رلك فنلر کرتدیلر. مدرسه‌لرینه معلم‌گه کیره‌کلی درسلر آرتدردیلار. مدرسه‌لرنك وظیفه‌لرین کیکایتدیلر. آولغه معلم چغاره باشلادی‌لر، طورموشنك شول تلاکین طوترووده، مدرسه‌لرمزنك پراغرامماسی اوزگاردی. آنده یاڭغی فنلر کرتلدی، موڭغنچه ایشتلمه‌گان تاریخ، جغرافیه، علوم ریاضیه علوم طبعیه‌گه اورون بیرلدی. آنك برلن‌گنه یتمادی: مدرسه‌ده یاڭغی بر عامل کیلوب چقدی. اون جیدی اون سیگزیللق آول مالاین کومور قازورغه قووغان طورموش، ملا مالایینه‌ده اوتوز بیش، قرق‌قه قدر مدرسه‌ده جامع‌الرموزنك قریلرینه یازلغان حاشیه‌لرین اوقوب کتاب مطالعه قیلوب یاطرغه ایرك بیرمی باشلادی، طورموش آنیده قسدی. اوله تیز رەك اوقی‌سنی اوقوب چغوب، ملامی شونه، مؤذنمی، معلمی بولورغه، اوزینك طورموشین اوزی کوته‌رگه مجبور بولدی. شونك اوچون مدرسه‌نك اوقو اوقوتواشلری ترتیبکه صالنورغه، آنده‌ده وقت‌نك قیمتن اولچه‌رگه مجبوریت حس ایتلدی. مدرسه‌لرده اصلاح ایتلدی. آلارنك‌ده اوقولری، اوقوتولرینه ئلگریگی زمانه بابایلار آلدنده کورنمه‌گان یاڭغی‌لقلر کرتلدی. «دین صاقلاو، دینلی بولو» دیگان‌اوی، خلقمزنك باشینه قانینه سڭوب قالغانغه وتاریخ بابای آنی هر وقت شول اویده طوررغه، شول فکر یاننده بتون کوچین ـ قوتین صرف ایته‌رگه مجبور ایتکانگه ـ اول، تیره یوندن کیله تورغان بوزوقلق‌دن قورقوب قوطی اوچدی، وشول دینلی‌لگن صاقلار اوچون، اوزی آڭلامایچه‌غنه بتون دنیا تاریخنده، دینی عادت صاقچی‌سی بولوب کیلگان خاتونلرینه کوز توشردی. یاڭغی طورموش‌ده‌غی اوزگارشلر آراسنده دینی عادتنی صاقلارلق ایتدروب اوقی، تربیه ایتله طورغان مکتبلری، مدرسه‌لری یوقلغی بلنگاچ‌ده، خلق برکم قوشمایچه، برکم ایتمایچه قزلرن اوقوتورغه کرشدی.

شول فکرنی طودرغان عامللربتون تاتار دنیاسنده بر بولغانغه، بتون تاتارستان بردن باشلادی. بیش اون یل اوتمادی ـ آبزتایلارغه، صوقور قارتچقلرغه سبق‌غه یوری طورغان آول قزلری کیك، هوالی پاك مکتبلرده اوقو تقان معلمه‌لرگه یوررگه طوتندی. آول خاتونی بولونك بورچلری ـ حاضر اوراق اورو آراسنده ئلله نیده بر نماز اوقوب آلوغنه بولماغانغه، اوزگارگان طورموش‌آلاردن‌ده اوزلرینه ایرلرین باغلارلق بیله‌رلك، بالالری کومور زاوودینه یاشدن کیتسه‌ده، اوروس بولوب قایتماسلق تربیه ایته بلورلك اویرانو، بلو صوراغانغه، مونده‌ده اوقو اوقوتو کیکایدی. مونه شولای ایتوب بیش اون یل اچنده بتون اوقو منظره‌لرمز اوزگاردی. آلار سیبله‌ندی، یاڭغردی. کچکنه بالانك اوسووی زورایوی نی قدر طبیعی بولسه، مکتب مدرسه‌مزنك‌ده اوسوی کوبایوی شول قدر طبیعی‌در. خلق اوزی یاشا گاچ آنك مکتبی مدرسه‌سی، ادبیاتی، مطبوعاتی‌نك یاشاوی، اوسوی، زورایوی، کیکایوی معلوم منطقی بر اشدر. بالانك یاشی زورایغان صایون آنك کییمی‌نك اوزگاروی، ئلگریگی کچکنه وقتده‌غی بیلاوسه‌سی اون ایکی اون اوچده بالاغه یاراماوی، اون ایکی اون اوچه‌گی چاغنده‌غی قزاقی‌یی کولمه‌گی، یکت بولوب جیتکاچ کییه‌رگه طار بولوی ـ نی قدر طبیعی بولسه، خلقلرنك اوقو اویرانو اشلرین آلوب باراطورغان دائره‌لرمؤسسه‌لرنك‌ده، خلقنك اوسوی زورایوینه‌قاراب‌اوزگاروی ـ شول‌قدر طبیعی‌در. آنك اولچه‌ولری، بیزمه‌نلری‌نك آلشنووی‌ده تییشلی‌در، لازم‌در.

مه‌سکه‌وده آطنه‌ده اوچ مرتبه جمعه، یکشنبه وچهارشنبه کونلرده چغا طورغان

ایل

غزیته‌سینه ۱۹۱۵نچی یل اوچون مشتری دفتری آچلدی «ایل» ایکنچی یل نشرنده، اوْلگی مسلکندن آیرلمیچه: آقچورا اوغلی یوسف، محمد عیاض الاسحاقی، محمود فؤاد طوقتارف، سعید رمییف، شاکر محمدیارف، مجید غفوری، برهان شرف، نجیب عصری وباشقه‌لرنك اشتراکی برله دوام ایته‌چکدر.

«ایل»ده ملی واجتماعی مسئله‌لرگه تیوشنچه اهمیت بیریلو بله‌ن برابر عمومی یاوروپا صوغشی حقنده بولغان خبرلرنك ایك درستلری صایلانوب مکمل صوره‌تده یازیلوب باراچق. صوغشنك، مملکتنك اقتصادی، تجاری وصناعی حاللرینه تأثیری حقنده اهلی طرفندن مقاله‌لر یازیلاچق، هر تورلی یاڭا اثرلر، موقت مجموعه‌لر حقنده تنقیدلر، ملاحظه‌لر بولاچق. خاتون ـ قز طاوشی، عالی مکتبلرده اوقوچی طوتاشلر وباشقه تاتار خانملرینك اشتراکی برله آلوب باریلاچقدر.

Радiологическая лѣчебница

Д-ра А. В. ЦЫБИНА

съ постоянными кроватями и для приходящихъ.

دوقتور آ. و. تسیبین‌نڭ

رادیولاگیچیسکی لیچیبنیتسه‌سنده

آورولر اوچون هر وقت کراواتلر حاضر، چیتدن کیلوچیلرده قبول ایتله. mg ۱۵٦٫۱٤ مقدارنده رادی قوللانا. بیرلین‌ده رایشسانتال، پاریژده م. کیوری طرفندن شهادتنامه آلنغان. اُچکی، طشقی ششلرنی، قان کیتو کبك آورولرنی، خاتونلر آورولرن، راك آوروون، تیری‌گه چقغان چوبانلرنی دوالیدر.

روْنکین شعاعلری بله‌ن‌ده دوالی. رونکین کابینیتن س. ر. فرینکیل **С. Р. ФРЕНКЕЛЬ** اداره ایته. رادیو ـ ئه‌ماناتوریوم ـ (me ۲۰۰٫۰۰۰) رادیو صولو برله‌ن ریوماتیزم، نیرونی وباشقه آورولرنی توزه‌ته. رادیو ـ ئه‌ماناتور ـ اچ آورولرن توزه‌تو اوچون (me ۲۰٫۰۰۰) رادیو آکتیونی صو قوللانا. لیچیبنیتسه‌ده آپیراتسیاده یاصالا.

Прiемъ отъ 6-8 час. веч., тел. 2-99 и 1-64-49, для телеграммъ: «Радiобромидъ».
Москва, Пречистенка, Дурновъ пер. д. № 5. Казарновскихъ.

بانکیرسکی دوم

ل. ڤ. لانداو هم قامپانیه‌سی

ویغرشنی بیلیتلر صاتا

بولب توله‌رگه بولا؛ شرطلرده جیڭل.

بو یل ۲ ـ نچی مارطده‌غی تیراژدن بیلیتلرنی 10 صومغه استرخاوایت ایته. | تیلیفون نومیری: 2-86-33.

آدریس: مه‌سکه‌وده، مالی لوبیانقاده ۳ نچی نومیرلی یورطده.

ВЫИГРЫШНЫЕ БИЛЕТЫ

съ разсрочкой платежа на льготныхъ условiяхъ

продаетъ

и страхуетъ отъ тиража 2-го Марта с. г. по **10 р.**

Банкирскiй домъ **Л. В. ЛАНДАУ и К°.**

Москва, м. Лубянка, 3. Тел. 2-86-33.

مونه شول مسئله‌لرنی برتورلی حل ایتر اوچون، شول مسئله‌لرنی برتورلی زاقوننی یولغه قویار اوچون بلطر، دیپوتاتلرمز، معلم ومعلمه‌لر حقنده کچکنه‌گنه زاقونا پرایکت کرتکانلر ایدی. لکن صوغش بولو برله‌ن طوقتالوب قالدی. آنڭ اورنینه بزنڭ قاطناشمزدن باشقه، کوبره‌ك پالاقلارنڭ اجتهادی آرقاسنده خصوصی مکتبلر حقنده زاقون اشله‌نوب چقدی. دوما، صاویت‌دن اوتوب، پادشاه حضرتلری طرفندن تصدیق ایتلوب، حکومتنڭ زاقونلار اعلان ایتله طورغـان رسمی مجموعه‌سنده ۱۱۷نچی نومیر برله‌ن باصلوب اعلان ایتلدی. شول زاقون بوینچه - هر ییرده آولده، شهرده خصوصی مکتبلر آچو اوچون، بوکونگه قدر قیلنوب کیلگان بیك کوب قسنقی‌لقلر بترلدی. مکتب آچوده Явочный порядокъ اساسی ایتدروب قبول ایتلدی. مونه شول زاقون بوینچه هر کمگه، هر جمعیت‌گه تلاسه‌گنه نیندی تلده اوقوتورغه رخصتدر. فقط شول زاقونده کورسه‌تلگان شرطلرنی‌غنه رعایه ایتو، یعنی، معلم‌نڭ اوقوتورغه‌حقی‌بولوی‌اوچون‌روسیه‌تاریخی روسچه‌اوقولو، روس تلی درس ایتلوکبك-بز ئلله قچان اشله‌ب کیله تورغان اوگغایلقلرنی‌غنه طوبر و شرطلر.

مونه حاضر شول زاقون‌دن فائده‌لنوب بـزنڭ اوفـاده آچلـورغه قـرار ایتلـگان دارالمعلمین دارالمعلماتمز، زاقونلی یوللردن حرکت‌که طوتنسون ایدی. شول‌زاقوندن فائده ایتوب، قزان‌ده آچلورغه قرارایتلگان وایکی یوز مڭ صوم آقچه جینی آلغان قزلر گیمنازیامزده اشکه باشلاسه ایدی. اورطا مکتبلرگه رخصت آلور اوچون پاپوچیتل‌گه‌گنه پراشینیه بیرو جیتکانگه البته شولارنی آنده‌غی اوز توره‌لری برلن‌گنه‌ده اشله‌ب بولور ایدی. وآندن زورراق دائره‌لرگه اوته‌رگه - معارف ناظرینه جیتارگه تیش بولسه‌ده پیترغرادده آچق یوز برلن قارشی آلنور ایدی.

مونده هیچ بر تورلی شبهه یوقدر. لکن بز اوزمز آلمه پش آوزیمه توش دیب‌طورغانغه براشنی‌ده بولدرا آلمی‌مز، هیچ بر اشنی وجودکه چغارا آلمی‌مز.

اوفانڭ دارالمعلمین دارالمعلمات کامیسیاسی نیشلادی، نیشلی؟ حاضر شول زاقـون چقغاچ، یاگغی معارف ناظری آلشنغاچ نیندی حرکت یاصادی؟ قزان‌نڭ گیمنازیاسی نیشلادی، نی حرکت یاصادی؟

هیچ!

معلم‌معلمه‌لرمزنڭ‌حاللرین‌توزاتواوچون، اوقو اوقوتو اشمزنی صاغلام قـازق‌غه به‌یله‌ر اوچون شوندن باشلارغه کیره‌کدر، شونی اشله‌رگه آلنغان کشیلار اشلی باشلارغه تییشدر. یول زاقونلی‌در، یول آچق‌در.

عیاض.

یراق شرقده‌غی سودا یوللری.

روسیه‌نڭ گیرمانیا، آوستریا هـم توركیه بله‌ن صوغشووی، بـزنڭ چیت مملکتلر بله‌ن آلش - بیرش یاصاومزده بیك مهم بر مسئله‌نی میدانغه چغاردی. روسیه‌نڭ سودا پورطلرینڭ کوبیسی بیکله‌ندی؛ قالغانلری حاضرگی زمانه، آلاردان کوتولـگه‌ن فـائده‌نی ئوتی آلمادی. چیت مملکتلر بله‌ن تاوار آلماشو اوچون آرخانگیلسك بله‌ن ولادیواستوق‌غنه آزمی - کوبمی اوگایلیدر. آرخانگیلسك پورطی، سودا اوچون برده حاضرله‌نمه‌گه‌ن اوستینه، آنـڭ روسیه‌نڭ قالغان شهرلری بله‌ن بیله‌نشی‌ده ضعیف بر یول بله‌ن‌در. درست، آرخانگیلسکی پورطن توزه‌تو اوچون کوب قطعی تدبیرلر قیلنسه‌ده، آنڭ قش کونی طوگوووینه قارشی بر نرسه‌ده أشله‌ب بولماغانن اونوتورغه یارامی. حاضردن ئوك ولادیواستوق پـورطی‌نڭ یـوگی بـاشقه ییرگه بوشاتلغان؛ لکن بـو پورطقه چیتده‌ن کیله‌چك کوب مال هم بزده‌ن چغارلورغه چامالانغان قای بر ئه‌ییرلر حقنده نی تدبیر قیلنور؟ آلارنی قایده اورناشدریلور؟

چیت مملکتلرگه مال چغارو هم آلاردان کیلگه‌ن ماللرنی بوشالتو اوچون پری‌آمورسکی ده‌گی نیقولایوسکی پورطی، ولادیواستوق‌قه یارده‌مله‌شه بلر. نیقولایـوسکی پورطندان بوتون یاز بوینه روسیه‌ده‌ن چیتکه، چیتده‌ن روسیه‌گه ۳۵ میلیون پوط تاوار چغارغه بولا. مونڭ اوچون تاوار تۇیه‌ب کیله طورغان پاراخودلرنڭ بر ئولوشن ولادیواستوق آرقیلی نیقولایوسکی‌گه اوزدرورغه کیره‌ك بولا. آلار اوزا طورغان تاتار بوغازن هم آمور لیمانن پاراخودلر یورو اوچون خوفسز ره‌وشده حاضرله‌ب آنده علامتلر قویارغه تییش بولادر. نیقولایوسکی هم ماغو شهرلرنده‌گی تاموژنا مأمورلرن کوبه‌یترگه کیره‌ك. «آمور» یلغه‌سینڭ آوزنده‌غی صای ییرنی قـازو اوچون زاکازایت ایتلـگه‌ن بیر قازی طورغان ماشینالارنی تیزره‌ك کیترترگه کیره‌ك بولا. اگر «آمور» صای‌آوزی ئه‌رچلسه، یوکنی یلغه پاراخودندان دیگـز پاراخودینه بوشاتو مشقتنده‌ن قوتولب بولادر.

لکن، یراق شرق آرقیلی روسیه‌ده‌ن مال چغارو، چیتده‌ن مال کرتو؛ ولادیواستوق پورطینڭ مال بله‌ن طولغان بولووی؛ نیقولایوسکی آرقیلی مال چغارونڭ ممکنلگی طوروسنده برده سۇیله‌نمی‌ده هم مونی اعتبارغه آلوچی‌ده یوق.

بزنڭ روسیه‌نڭ أچنده‌گی سودا سیاستنده موندی حاللر اعتبارغه آلنمیدر؛ بـر ییرگه اهمیت بیرلسه، ایکنچی بر سودا اوچون اوگایلی بولغان ییر اونوتولادر.

۱۹۰٤ نچی یلغه‌قدر، یراق شرقده «دالنی» شهرنده بوتون دنیا اوچـون عمومی بولغان روس پـورطن یاصاو اشینه اهمیت بیریلب بو طوریده اونلاب میلیونلر آقچه توگیلدی؛ چیتدن کیلگه‌ن، هم چیتکه چغارلاچاق مالنی صنعی ره‌وشده یـراق شرقده شول «دالنی» شهرینه بـوررغه، آنی، مال چغارو مرکزی ایته‌رگه طرشلدی. ولادیواستوق، نیقولایوسکی شهرلری کوزده‌ن توشورولدی.

«دالنی» شهری قولدان أچقنغاچ، روس - یاپون صوغشندان صوڭ، ولادیواستوق پورطی کوزده طوطولا باشلادی. نیقولایوسکی پورطینه اهمیت بیرلمیچه مال، قطای تیمر یولینه تۇیه‌لب یورتوله باشلادی. نیچه یللردان بیرلی «آمور»نڭ صای آوزندان قازیتو اوچون ۸۰۰ مڭ صوم آقچه تابلمادی، حالبوکه شول آقچه طوطولسه، «آمور» یلغه‌سی ئوزینه قۇیغان آیاقلری بله‌ن برگه ۱۷ مڭ چاقرملق صولی یولی بولا؛ شرقدان غربکه ۳ مڭ چاقرملق طوری یول بولا آلادر.

«آمور» یلغه‌سی‌نڭ یـولی، نیقولایوسکی پورطی أشکه کرتلسه، مونڭ بـله‌ن مانژوریا هم شرقی قطای تیمر یولینه زور ضرر کیترگه ممکن.

مونه حاللر همه‌سی‌ده سودا یوللرن جدی ره‌وشده اعتبارغه آلماودان کیله‌در.

عمومی یاوروپا صوغشی

پیترغراد - (عالی باش‌قوماندان‌اشتابندن).

نیمان بله‌ن ویسلا آراسنده‌غی صفلرده بزنڭ تجاوزمز دوام ایته‌در.

اولیت یوللرنده، دشمان، سیمنو هـم «سیری» ده‌غی کوللر آراسنده‌غی طغزلقلرده طوتونب طورادر.

غرودنو رایوننده بـزنڭ عسکرمز تاغی آلغه تابا حرکت ایتدی.

بیدوابنوڭ شرقنده، بزنڭ عسکر دشمان آقوپلری بـولغان خطقه یتدی، موسارژ هـم سیتراژانق آوالری تیره‌سنده قـول صوغشی بارادر.

کیرژین‌ده‌غی موفقیتلی حرکتمز سببلی بر بریغادا گیرمان عسکری مذکور آولدن چقدی. بـو وقتده آلنغان اسیرلرنڭ صانی ۲۱ افیسر هم ٦۰۰ گه قدر صالداتدر. اورژیس بله‌ن ویسلا یلغه‌سی آراسنده، بیگره‌کده ملاوابله‌ن خارژیلا آراسنده نق صوغش بارادر:

قارپاتده، آوستریالیلر اوزلرینڭ کیچه، کوندز کورگان بیك کوب زیانلرینه قارامیچه، آنداف بـله‌ن صان آراسنده بزنڭ پـازیتسیه‌لرمزگه اوزلری اوچـون موفقیتسز ره‌وشده هجوملرنده دوام ایته‌لر. بزنڭ عسکر آلارغه قارشی قول بومبالری هـم سونـگولر بله‌ن هجوم ایته‌در. بوآراده بز، کوب اسیرلر هم پولیمیتلر آلورغه موفق بولدق.

شرقی غالیتسیه‌ده آوستریالیلرنڭ آرتقی صاقلق عسکری لوقوف یلغه‌سندن یوزوپل‌گه قدر اورنده طوتوناقچیلردر.

اوزغان ته‌ولکده قارپاتده هـم شرقی غالیتسیه‌ده ٤٧ افیسر هـم ۳،۰۰۰ صالدات اسیر، ۱٦ پولیمیت آلندی.

پیترغراد - (عالی باش قوماندان‌اشتابندن)

نیمان بله‌ن ویسلا آراسنده هرصفده صوغش دوام ایته‌در. قایبر اوچاستقه‌لرده بزنڭ عسکر موفقیت بله‌ن آلغه کیتدی.

ماتسارژ آولی تیره‌سنده بز ٦ پولیمیت الدق هم ٤ افیسر برنیچه یوز صالدات اسیر آلدق.

شولایوق قانوپقه استانسه‌سنده‌غی استحکاملرنی آلغان چاقده‌ده گیرمانیالی اسیرلر آلدق.

قارپاتده، زاقلچین‌نڭ جنوبنده دشمان‌نڭ استحکاملرن آلدق.

آوستریالیلرنڭ هجوملری کیچه ضعیفره‌ك ایدی.

شرقی غالیتسیه‌ده فیورال ۱۹ نده بزنڭ عسکر ستانیسلاف‌غه کردیلر هم لوقوف آرقلی موفقیت بله‌ن کیچدیلر.

پیترغراد - (قافقاز اوردوسی اشتابندن).

فیورال ۱۸نده قافقاز عسکری صفلرنده اوزگارش یوقدر.

شرق صوغش میداننده.

پیترغراد - بزنڭ، بوقووین‌دن هم شرقی غالیتسیه‌نڭ بر الوشندن وقتلی اولاراق چغومز مناسبتی بله‌ن، بـزگه خیرخـاوه بولماغان مطبوعاتده، گویا بـزنڭ قولده غالیتسیه‌نڭ آزغنه کیسه‌گی قالغانلغن هم گویا بز ایندی ئلووف‌نی تاشلاب چغارغه تورابز دیگان خبر تارالادر. حالبوکه آوستریا صوغش میداننده بارغان حرکت‌دن بو خبرلرنڭ حقیقتکه موافق توگل‌لگی بلنه‌در. بزنڭ غالیتسیه‌ده اشغال‌ایتکان یرمز ٦½ میلیون خلقی بله‌ن ٦۰۰،۰۰۰ مربع‌غه یته‌ر. خلقی‌نڭ صانی اعتباری بـله‌ن بیلـگیا خلقینه یاقنلاشه، یری ایسه‌بیلـگیادن ٢½ آرتقدر.

وارشاو - «غونیس ویلقوپولسکی» غزته‌سی خبرنچه: نیمسلر گیرمانیا بله‌ن پولشه آراسنده تیمر یول‌یوروته‌باشلاغانلر. الکره‌کولوسلاوسق‌غه چاقلی یوروتـکانلر. ایندی ولاسلاوسق بـله‌ن سقیرنیویس آراسنده‌ده یوروته‌لر ،دی.

پراصنیش یانده غنیمت.

پیترغراد - فیورال ۲۰ سنده. پراصنیش یاننده نیمسلردن ۱۲ قورال، ۲۹ پولیمیت، ۱۲۲ یه‌دره یه‌شچیکلری، آیروپلان هم تورلی ابیرلر بله‌ن طولغان بیك کوب یوکلر آلدق.

آسوویتس کریپوستی طوتونادر.

پیترغراد - آسوویتس کریپوستی، گیرمانلرنڭ طوپلرینه قارشی التفاتسز طوتونادر. کریپوست طوپچیلری، دشمانغه قارشی زور موفقیت بله‌ن آطالر.

پیترغراد - غرودنوده‌غی نیمس اسیرلری دورت کوندن بیرلی ایکمه‌ك آشاماغانلقلرن، قاینار آش بر کون یا ایکی کون آشاغنه بیرلگانلگن سویلیلر. روتالرنده معده خسته‌لگینه مبتلا ۷۰ کشی بـار. قایبر روتالرینڭ اوچدن ایکی الوشی هلاك بولغانلر، ایمش.

پولشه مختاریتی هم انگیزلر.

آنگلیا عوام پالاتاسنده بر اعضا، ایدوآرد گرایدن، روسیه حکومتی اسمدن عالی باش قوماندان‌نڭ پالاکلرگه مختاریت بیرو وعده‌سی حقنده آنگلیا، فرانسیه حکومتلرینه معلوم ایتلب، ایتلمه‌ون صورادی. گرای بوگار جوابده «روسیه‌عالی‌باش‌قوماندان‌نڭ‌پالاکلر طورسنده‌غی وازوانیاسی نشر ایتلگان ایدی. اویلاومچه، بونده بوزاپروس قویلو انگلیزلرنڭ بو اشکه یاخشی قاراولرن آڭلاتو اوچون بولورغه کیره‌ك. سزنی تأمین ایتم‌که بو درست‌در. یعنی: روسیه حکومتی پالاکلرگه مختاریت بیره‌چکدر» دیدی.

غرب صوغش میداننده

پیترغراد - گیرمانیا حکومتی اوزلکسز

جیم مسئله‌سی. (*)

یالغش خاطرمده قالماغان بولسه، موندن بر نیچه یللر الك مطبوعاتده «جیم» مسئله‌سی قوزغالغان ایدی شیکللی. «تاتار تلنده ج حرفی یـوق؛ شونڭ اوچون صاف تاتارچه بولغان سوزلرده «ج» یازو خطا» دیب دعوا قیلوچیلرده بولدی بوغای. مونه شولوق مسئله‌نی کوبدن توگلـگنه «ایل» صحیفه‌لرنده محبوب جمال خـانم آقچورینا یاڭادن قوزغاتدی. مطبوعات دنیاسنده کوبکنه امضاسی کورنـه طورغان بو محترمه خانم‌نڭده بـو مسئله‌گه قاراشی شولوق قزق واصلسز دعوادن عبارت.

محبوب جمال خانم تاتارچه سوزلرده «ج» یازونی، شولوق سوزلرده میشه‌رلر آوزندن «ی» ایشتلوون بهانه ایتوب، «آنا تلمزگه کیلشسز تحریف» دیب آطی.

بو مسئله‌ده ألبته «آنا تلی» تعبیرن بر یاقغه قویوب طوروب، «ادبی تل» تعبیرن قوللانورغه کیره‌ك. چونـکه آنا تلی ملتبزنڭ تورلی طائفه‌لری اوچون تورلیچه، قزان تاتارینه قزانچه، میشه‌رگه میشه‌رچه، بـاشقردقه باشقردچه، نوغایغه نوغایچه بولورغه ممکن. کشینڭ بالا وقتندن اویره‌نـگه‌ن، طبیعی سویله‌شو تلی اوزینڭ منسوب بولغان طائفه‌سینڭ شیوه‌سی، یعنی محیطی سویله‌شه طورغان تل بولا.

ادبی تل ایسه عامرك. اول بر طائفه‌نی‌گنه توگل؛ بلکه بر ملت‌نی تلده برله‌شدره. لکن ادبی تل هیچ بر وقتده صنعی بـولمی. بر خلق اوزن آیرم بر ملت ایتوب حس ایته باشلاغاچ‌ده، اول خلق اوزینه ملی ادبیات هم ملی ادبی تل کیره‌کلگن سیزه باشلی. بولاچق ادبیاتڭ نیگزینه شول خلق آراسنده قوللانلا طورغان شیوه‌لرنڭ برسی صالناده، آقرن-آقرن شول شیوه اشله‌نوب آخرده بتون خلنڭ ادبی تلینه أورلوب کیته. بو صایلاو اوزی البته صنعی ره‌وشده‌بولمی. تاریخی‌سببلرنڭ بر جیرگه جییلووی بـر شیوه‌نی ادبی تل یاصیلر. بو عادتده، الـکه‌نوك شول خلقنڭ مرکزنده طوروب، آنڭ روحانی طورمشینڭ باشنده بولغان طائفه‌نڭ اوز آرا سویله‌شه طورغان تلی بولا.

مثاللر کوز آلـدبزده. روسلرنـڭ ادبی تلینه نیگز ایتوب - روسلرنڭ هرجهتدن تاریخی مرکزلری بولغان مه‌سکه‌و تیره‌سنده طورا طورغان روسلر سویله‌نه طورغان شیوه صالندی. ۋه‌تکا، ۋالوغدا ایالتلرنده قوللانولا طورغان هم باشقه واق-تویه‌ك ۋیلیکا روس شیوه‌لری ادبیات بابنده مه‌سکه‌و شیوه‌سینه بوی صونارغه مجبور بولدیلر.

شولایوق گیرمانیاده هربرکچکنه حکومت صاین آیرم بر سویـله‌شو شیوه‌سی بولسه‌ده، بتون نیمچلر اوچون ادبی تل بر. بو تل‌نڭ اصلی اورتا عصرلرده بتون نیمچ عالمینڭ مدنی مرکزی بولغان جنوبی گیرمانیانڭ بو اورنده استعمال ایتله طورغان شیوه‌سیدر.

حاضر بزاوزبزده‌ده نق شوندی برحال کوره‌بز. قزان هم قزان تیره‌سنده اوطورغان «قزان تاتارلری» دیب آطالغان خلق کوبدندن بیرلی عموم ایدل بویی تـاتـارلرینڭ مدنی مرکزی بولوب، بتون تاتار مدنیتن اوزلرینڭ آرقالرنده طاغوب کیلدیلر.

شوڭار کوره، تـاتارلر اوزلرینه برملت ایکه‌نلکلرن، اوزلرینڭ‌تلنده‌ادبیاتلری بولورغه تییش ایکـه‌نن آڭلاغاچ‌ده، بیـك طبیعی‌گنه شول قزان شیوه‌سی «تاتارنڭ ادبی تلی» اورنینه منوب اوطردی هم آقرن، آقرن اشله‌نه باشلادی. یگرمی اوطز یـل اوزغـانی یوق، قارشبزده دیسته، دیسته گازیته هم ژورناللی، یوزلر مڭلرچه کتابلی، یاخشیغنه اشله‌نوب کیله طورغان برادبی‌تل‌طودی. بوتل‌چنلاب‌ده عمومی وادبی تل. بو تلده باصلغان اثرلرنی میشه‌رلرده، باشقردلرده، نوغایلرده آڭلیلر هم قوللرینه قلم آلدیلر ایسه، شول تلده یازا باشلیلر هم بیك درست یول بله‌ن بارالر. دیمك بزنڭ آلدبزده وجودکه چقغان برفاکت.

تاتار هم عموما تورکی تللرده جیم حرفینڭ بولماون دعوا قیلو البته بیك توبسز هم قوری بر آڭلاشلماودن‌غنه کیلگه‌ن براش. جیم حرفی ترکی تللرنڭ روحینه هیچ خلاف توگل. تورك قوملرینڭ کچکنه‌گنه بر طائفه‌سن تشکیل ایتکه‌ن میشه‌رلرنڭ تلنده بوحرفنڭ استعمال ایتلمه‌وی هیچ موگار دلیل بولا آلمی. تلی ایڭ صاف کوینچه صاقلانغان بیك زور بر تورك قومی- قرغزلرنڭ تلنده ج حرفینڭ بیك کوب استعمالی آنڭ تورك روحینه قارشی بـولماوینـه اوزی دلیل.

قزان تاتارلرینڭ شیوه‌سنده‌ده ج استعمالی شولایوق طبیعی بر حال. قزان شیوه‌سنده ج حرفی، قرغزلرده‌غی قدرکوب‌بولماسه‌ده، استعمال ایتله. سوزلرنڭ فصاحتن بوزماسلق درجه‌ده استعمال قیلنا. «جیبلو، جیین، جیم، جیر، جه‌ی، جه‌یلگه‌ن، جیتدی، جیبه‌ر، جیگلو، جر، جلان» شیکللی سوزلرنی، میشه‌رچه‌له‌توب آوز بوزوب «ییبلو، ییین، ییم، ییر، یه‌ی، یه‌یلگه‌ن، ییتدی، ییبه‌ر، ییگلو، یر، یلان» دیب أیتونڭ کیلشسزلگی، یه‌مسزلگی هر بر کشینڭ قولاغینه چالنسه کیره‌ك. بو سوزلرنی «ی» بـله‌ن أیتو قولاق نیرۋلربزنی اۆزگه‌لی، نفاست حسبزگه طوقنا. «یاخشی، یارار، یازو، یاڭا، یافراق، یولدز» دیگه‌ن سوزلرنی «جاخشی، جارار، جازو، جاڭا، جافراق، جولدز» ره‌وشنده تـلفظ ایتو نیچك یاط هم قابا طویلسه، یوغاریده مثال ایتوب کیترلـگه‌ن سوزلرنی‌ده «ی» بله‌ن أیتو یاط، یه‌مسز هم قابا.

قزان شیوه‌سی هم حاضرگی ادبـی تلبز ایسه بو طوریده قل اورتالقده طورا. آنده افراطلرده، تفریطلرده یوق. اول هر کم اوچون ایشتلورگه خوش، تلفظگه جیگل ره‌وشده «ج» بله‌ن «ی»نی آرالاشدرا. ألگی میشه‌ر طائفه‌سی اچندن چقغان شاعر هم یـازوچیلرنی‌ده اوز تلفظ'رن طاشلاب قزان شیوه‌سنه یازارغه مجبور ایته طورغان ایڭ کوچلی سبب شوشی.

محبوب جمال خانم بو فاکتلرغه التفات ایتمی‌گنه توگل، اول حتی ئـلـله نیندی غیر طبیعی بولغان «میشه‌رلك مانیا»سینه مبتلا. اول اوزینڭ مقاله‌سنده «قـزان تاتارلرندن چقغان یـازوچیلرنڭ «ی» اورنینه «ج» یازولرن خالص آنا تلبزگه جنایت» دیب صانی؛ عمومی ادبی تلده یـازا طورغان سعید سونچه‌له‌ی‌گه خطاب قیلوب «نی اوچون بو میشه‌ر شاعری ئوزینڭ میشه‌ر بالاسی‌بولغانن اونتوب، ادبیاتقه حرمتسزلك قیلاده قـزان تاتارلرینڭ شیوه‌سی بله‌ن یازا؟» دی؛ حتی بتونله‌یوك آرتدروب جیبه‌روب «میشه‌رلـگبز بـله‌ن بزگه افتخار قیلورغه تییش!» دی.

یا الهی! بونیندی سوزلر؟ محترمه محبوب جمال خانمغه معلوم بولسون‌که: اول بو سوزلری بله‌ن بیك ضررلی، بیك قـورقنچلی

(*) بو مقاله حقنده اداره بی طرفدر.

آیروپلانلر صالدروب طورادر آیروپلان مکتبلرنده حاضرده یاڭگی، مڭ قدر یاش یکتلر اویره‌ته‌در.

دیڭگزده.

داردانیل‌نڭ طوپقه طوتلووی حقنده

«فرانقفورت چایتونغ» غزته‌سی اتفاقچیلرنڭ داردانیل‌نی طوپقه طوتولری حقنده تورك - نیمسلر یاغندن شاقتی جسارتلی طاورانادر: «اتفاقچیلر نی حه‌تلی دلیلیغه تجاوز ایتب ماتاشسه‌لرده، صوڭندن باشلری قانغه بویالوب جیڭلرگه مجبور بولورلر»دی. غزته‌نڭ فکرنچه: اتفاقچیلرنڭ فلوطی داردانیلغه زیان کیتره آلماغان. هنر و تجربه‌لی نیمسلرنڭ قاتوشووی سایه‌سنده بوغاز ئلله قایچاندن بیرلی نغوتولب قویلغان. ٦٥چاقرم اوزونلغنده بعض یرلری چاقرم یارمدن آرتق بولماغان تار یرلی، مینا وطوپلر بله‌ن طولغان بو بوغازدن تله‌سه نینده‌ی کوچلی فلوطلرده سلامت کیچولرینڭ ممکنلگی عقلغه صیارلق توگلدر.

«بیرلینر تاغبلات» غزته‌سی‌نڭ محرری وولف بوحقده یازغان باش مقاله‌سنده، فرانسوز، انگلیز صوغش مخبرلرینڭ تورکلردن کولب یازولرینه بحث ایته‌در. وولف‌نڭ أیتوونچه: ألیدن اوك تورکلردن کوله‌رگه توغری کیلمه‌سه کیره‌ك. تورکلر بو کونده‌گی ییکتلکلری، قهرمانلقلری بله‌ن، یاوروپانڭ «خسته آدم» دیب اویلاولرینڭ نی قدر یاڭلش ایکانن کورسه‌تدیلر. «خسته آدم» دیگانزنڭ صاولغی یرنده ایکانی کورندی»دی.

ده‌لنی - (یراق شرقده) شانخای تیره‌سنده بر نیمس صوغش کیمه‌سی کورنگان. یاپون قره‌یسیرلری، بونی کوزه‌ترگه کیتدیلر.

آمستیردام - «ریقصحیم» آطلی بر پراخودنی غوللاندیاغه کیلشده، صو آستی کیمه‌سی قووب پراخود غوللاندیا طوپراغی آراسنده‌غی صولرغه کرگانچه آرتندن قالماغان.

ایکی «توردیس».

خریستیانیا - «توردیس» آطلی پراخود، بر نیمس صو آستی کیمه‌سینه مینا یبه‌رب باطرغان، بونڭ اوچون ١٠٠٠٠ فونت ستیرلینغ (١٠ مڭ صوم چاماسی) مکافات آلغان.

بوندن الك، آنگلیاگه بارغانده «توردیس» آطلی، نورویگیا پراخودن نیمس صو آستی کیمه‌سی باطرغان، دیگان بر خبر بارایدی. نیمس صو آستی کیمه‌سن باطروچی‌سی قایسیسی ایکانی، معلوم بولمی طورا.

انور پاشا داردانیل حقنده.

انور پاشا، اتفاقچیلرنڭ فلوطی داردانیل فورطلرندن طشقی ایکی فورطن زیانلاندرولرن أیتله‌در. لکن بولار بیك ایسکی فورطلر بولوب حاضرگی یاڭگی نغتولغانلر بله‌ن چاغشدررغه‌ده یارامیدر، دی. أنور پاشا فکرنچه: «دردانیل‌نی کیچو ممکن بولغان صورتده‌ده بوڭار بایتاق وقتلر کیره‌کدر».

** آفینه‌دن بیرلگان خبرگه قاراغانده، داردانیلگه توشرگه حاضرلگان، اتفاقچیلرنڭ ٦٠ مڭ عسکری باردر. بولارنڭ یارتی‌سی آوستریالیادن کیترلگان. قالغانلری سیغنالچیلر.

تورکلر کلیبولی‌ده ١٣٠٠٠٠٠ عسکر حاضرلگانلر.

بولارغه مشهور یانیه قوماندانی اسعد پاشا قوماندان تعیین ایتولگان.

نیمس صو آستی کیمه‌سی باطرلو.

پاریژ - فرانسوز دیڭگز مینیسترلگی خبرنچه: نیمسلرنڭ «U 8» آطلی صو آستی کیمه‌سی دوور فلوط هیئتی‌نڭ قونتور مینانوسی طرفندن باطرلغان. کشیلری اسیر آلنغان.

پاریژ - فرانسیه دیڭگز مینیسترلگی‌نڭ رسمی اورغانی، گیرمانیانڭ دیڭگز باصقنچیلغن همان آرتدرا بارو یولنده ایکانن خبر بیره‌در. ویلگیلمسغافین‌ده‌غی نیمس آدمیرالی، سودا پراخودلرن باطرغان صو آستی کیمه‌لرینه آیرم مکافات بیریله‌چگن اعلان ایته‌در. باطرلغان کیمه‌لرده عسکرده بولسه بو مکافات اوسدریلب، هر نیمس ماتروصی عمری بارنچه پینسیه آلوب طوراچق. نیمس آدمیرالی، باطرماسدن الك کیمه‌ده‌گی قمتلی أیبرلرنی آلوب قالورغه قوشادر.

«استانبول» هم «چناق قلعه» بوغازلرن آچو ویابو تاریخی.

١٧ نچی عصردن باشلاب «شرق مسئله‌سی»، «آزاو» دیڭگزی‌نڭ بویارنده مذاکره‌گه قویلدی. شول وقتدان باشلاب اول مسئله روسیه هم یاوروپا تاریخنه یازلدی‌ده طوردی. ١٧٣٩ نچی یلده «بیلغراد» مصالحه‌سنده باشلاب روسیه‌نڭ حقی «قارا دیڭگز» بویلارنده ئه‌کرله‌ب تصدیق ایتله کیله‌در.

١٧٧٤ نچی یلده بولغان «کچك قاینارجه» مصالحه‌سی، روسیه‌نڭ «قارا دیڭگز»ده نفووینه نیگز قویدی. هم روس سوداگرلری، کوپیصلری تورك سلطانی‌نڭ مخصوص «حمایه‌سی» آستینه آلندی. یعنی‌سودا أشنده، «قارا دیڭگز»ده آلار ایرکلی بولدیلر. شول وقتدان باشلاب روسیه، «قارا دیڭگز»نی غرب هم شرق طرفندان بیلی باشلادی.

١٧٩١ نچی یلده، رومانیانڭ «یاش» شهرنده؛ ١٨١٢ نچی یلده «بوخاریست» شهرنده؛ ١٨٢٩ نچی یلده «ئه‌درنه» ده، ایڭ صوڭندان ١٨٧٨ نچی یلده «آیاستیفانوس»ده عقد ایتلگه‌ن مصالحه‌لر همه‌سی، روسیه‌نڭ» قارا - دیڭگر»ده هم «یاقن شرق»ده، ئوزینڭ نفوذن آرتدروو‌ینه زور یارده‌م ایتدیلر. لکن «بوسفور» بله‌ن «چناق قلعه - داردانیل» تورکیه‌نڭ قولنده بولغانغه،

تورکیه هامان‌ده «قارا دیڭگز»نڭ ملکه‌سی بولوب قالدی.

١٧٧٩، ١٧٨٣ نچی یلده یاصالغان معاهده‌لر، روسیه فلاغی کوته‌رگه‌ن بوتون سودا پاراخودلرینه «بیر اورتاسی دیڭگزی» نه چغو حقن تصدیق ایتدیلر. لکن، تورکیه صوغش وقتنده، بی‌طرف دولتلرنڭ پاراخودلرن بوغازلردان ئوتکه‌رمه‌و حقینه مالك بولدی. ١٨٠٩نچی یلده آنگلیا، تورکیه‌نڭ بوحقن تصدیق ایتدی.

لکن مصرده محمد علی پاشا عصیان ایتکچ، تورکیه‌گه، ئوزنده‌ن ئوزی بوحقنی بوزارغه طوری کیلدی: اول، روسیه بله‌ن اتفاقه کرب ١٨٣٣ نچی یلده روسیه بله‌ن معاهده یاصادی. شول معاهده بوینچه روس فلوطی، محمد علی‌نڭ عصیانن آنگلیا، تورکیه فلوطلری بله‌ن برگه‌له‌شب «بیر اورتا دیڭگزی» نه چقدی. لکن تورکیه‌نڭ، روسیه فلوطینه بوغازلارنی آچق طوطوون آنگلیا پراتیستاۋایت ایتدی: ١٨٤١نچی یلده، لوندن قونغره‌سنده مشهور «بوغازلر معاهده‌سی» یاصالدی. بو معاهده‌بوینچه، یه‌نه‌ده‌ن تورکیه‌گه باشقه دولت‌نڭ صوغش کیمه‌لری اوچون بوغازلر یابق طوطولدی. ١٨٥٤نچی‌یلده‌بولغان «پاریژ قونغره‌سی»نده بوغازلرنڭ یابق طوطولووی، یاڭادان تصدیق ایتلب شول معاهده‌نڭ ٢١نچی ماده‌سی بوره‌وشده یازلدی: «قارا دیڭگز بی‌طرفدر: آنه، هر تورلی ملتنڭ سودا پاراخودلری کرب - چغوب یوری آلا؛ اما صوغش کیمه‌لری کرو اوچون قارا دیڭگز مه‌ڭگی یابقدر.»

بو - روسیه‌نڭ قاره دیڭگز فلوطن ئولمگه حکم ایتوده‌ن عبارت ایدی.

روسیه، ١٨٧٠نچی یلده بولای یابلوب قالونی کوته‌ره آلمیچه ئه‌لیگی «پاریژ قونغره‌سی»نڭ ٢١نچی ماده‌سینه بوی صنودان تارطندی. لکن ١٨٧١نچی یلده یاصالغان لوندن مقاوله‌سی، تورك سلطانی‌نڭ بوغازلارداغی حقن تاغی بر مرتبه تصدیق ایتدی. لکن بویولی سلطان، ئوزی بله‌ن متفق دولتلرنڭ صوغش کیمه‌لری اوچون بوغازلارنی آچوغه وکیل ایتلدی.

حاضرده‌ده تورکیه سلطانینڭ شول حقی باردر.

داخلی خبرلر

قارص مسلمانلرینه یاردم.

- فینله‌ندیه مسلمانلرندان -

برادران جمال‌الدینفلردن ٢٥ صوم، برادران عمادالدینفلردن ٦ ص. ٨٥ ة. زینت‌الله وافین‌دن ٥ ص. عمر علاءالدینف‌دن ٥ ص. کمال‌الدین بایبولاطف، فتاح‌الدین یوسوپف، فتاح‌الدین نورالدینف، عبدالغفور بلال‌الدینف بره‌ر صومدان: ٤ص. شمس‌کمال خدای‌بیردین‌دن ١ ص ٥٠ ة. مشفقه خانم، عزةالله عمادالدینف، احمدجان محمدشاه اوغلی، فیض‌الرحمن علیم اوغلی، امام‌الدین حسام‌الدینف ٥٠شه‌ر تیین‌ده‌ن: ٢ صوم ٥٠ تیین. ابراهیم حکیم جانف ٢٥تین؛ محمود امام‌الدینف، احمدجان خدابیردین ٢٠ شه‌ر تیین‌دن ٤٠ تیین.

مجموعی: ٥٠ صوم ٥٠ تیین.

** تاج‌الدین‌افندی صلاح‌الدینفدن ١ صوم.

** بویل ١٩نچی فیورال‌ده محله‌مزده، صوغش سببلی هلاکتکه دوچار بولغان قارص مسلمانلری فائده‌سنه باکوده «اقبال» غزته‌سی اداره‌سینه پوچته بله‌ن ٤٥٦نچی نومیر کویتانسیه بوینچه، ٣٠ صوم کوندرلدی.

ملا محمد جان دیولیقامف.

یاڭگا سودا وصناعت مینیستری.

روسیه أچنده‌گی صو هم تاش یوللری اداره‌سینڭ باشلغی، پادشا سرایی غوفمیستری، دیستویتلنی استاتسکی صاویتنیك کنه‌ز شاخووسکوی، غوفمیسترلك وظیفه‌سن ده ئوته‌گه‌ن حالده سودا وصناعت مینیستری تعیین ایتولدی.

کنه‌ز شاخووسکوی، دیڭگز هم سودا پورطلرینڭ باش اداره‌سنده، خدمت ایته باشلاغان، اول وقتده روخلف شول اداره‌نڭ باشی بولغان. آندان صوڭ شاخووسکوی، سودا مینیسترلگنده، دیڭگز سوداسی شعبه‌سی سنده ١٩١٠ نچی یلغه قدر خدمت ایتکان. ره‌خلف‌نڭ تکلیفی بوینچه اول، یوللر مینیسترلگنده خدمت ایته‌رگه کوچکه‌ن.

شاخووسکی حاضر ٤٠ یه‌شنده‌در. اعانه جیو یولی برله‌ن صوغش فلوطن قوّتله‌ندرو کامیتیتنده اعضادر.

لودزا فابریقالاری.

راستوف شهرینه لودزا فابریقالرینڭ وکیللری کیلگه‌نلر. آلار، لودزا فابریقالرن لودزادان راستوف شهرینه کوچرو مسئله‌سن چیشه‌چکلر، وکیللر، ناقازنی آتاماندان راستوف شهرنده فابریقانت یه‌بریلرگه طورو حقن بیرووی اوتنگه‌نلر. لکن ناقازنی آتامان، وکیللرنڭ بو اوتنچلرن اوته‌ونی ممکن تابماغان.

آدیس‌ده، جنوبی روسیه‌ده، سودا وصناعت وکیللری سییزدی صاویتی‌نڭ جیولشی بولوب، آنده لودزا فابریقالرن، آدیس رایونینه کوچرو مسئله‌سی قارالدی. آدیس شهر اوپراواسی لودزا فابریقانتلرینڭ آدیس‌ده طوررغه تله‌وچیلرینه کیڭ امتیازلر بیرسون اوچون تدبیرلر قیلورغه، طرشرغه قرار بیرلدی.

صناعت ایه‌لرینڭ کیڭه‌ش مجلسی.

٢٣ فیورال‌ده، پیترادقه، مه‌سکه‌و بیرژا کامیتیتی‌نڭ باشلغی بله‌ن برگه مه‌سکه‌نڭ آتاقلی کوپیصلرینڭ وکیللری کیله‌چه‌ك. بولار، پیترغراد سودا وصناعت وکیللری بله‌ن برله‌شب، سودا وصناعت حاللرن تیکشره‌چکلر؛ چونکه سودا وصناعت مینیسترلگینه یاڭگا مینیستر شاخووسکوی بیلگوله‌نگه‌ننڭ صوڭنده سودا وصناعت اشلرنده یاڭگالقلر بولاچاغی طبیعی‌در.

توله‌مولر.

مه‌سکه‌و صناعت رایونینڭ زاوودچیلر وفابریکانتلر اوبشیستواسی، یانوار آینده‌غی توله‌مولرنڭ حسابن بلدردی. اوزغان یلنڭ دیکابرینه قاراغانده بو یل یانوارده توله‌مولر کوبه‌یگه‌ن. دیکابرده بانقروطلق ١٦٨؛ یانوارده ایسه ٢١٦ بولغان. تولنمه‌گه‌ن آقچه‌لرنڭ حسابی یانوار آینده ٢٠ میلیونغه جیته‌در. حالبوکه دیکابرده ١٤ میلیون ٤٠٠ مڭ ایدی.

ۋولغه آستنده تونیل.

پیرم - ۋولغاده پاراخود یوروتوچی‌لر سییزدینڭ صاویتی، سییزدنڭ ره‌تده‌گی جیولشینڭ قاراماقینه بر لائحه کرتکه‌ن. بو لائحه، نیژنی - نوۋغورود یاننده ۋولغا آستنده تونیل یاصاو ایکه‌ن.

** فیورال ٢٠سنده، معارف مینیستری غراف ایغناتییف‌نڭ ریاستنده اوچیبنی اوقروغ پوپوچیتل‌لرینڭ کیڭاش مجلسی بولاچاق ایدی. مذکور کونگه پوپوچیتل‌لرنڭ پیترغرادغه کیلب یتمه‌ولری احتمال بولغانغه بر - ایکی کونگه کیچکدرلدی.

نیمس‌چه سویله‌شو.

ریگا - غوبیرناطورنڭ امری بله‌ن ١٠ کشی‌گه، نیمسچه سویله‌گه‌ن اوچون ٥٠ شه‌ر صومدان اشتراف صالندی. تولمه‌گه‌ن کشی ایکی آی تورمه‌گه یابیلادر. نیمس تلینه اوشاغان یه‌بره‌ی‌چه (ژارگون) بله‌ن سویله‌شکه‌ن اوچون شولایوق، برنیچه یه‌بره‌ی‌گه‌ده اشتراف صالنغان. نیمسچه یازیلوب آصوب قویولغان ویوسقه‌لرنی آلماغان اوچون ایکی کشی‌گه شولایوق ٥٠ شه‌ر صوم اشتراف صالنغان.

تنتو.

فیورال ١٩نده تونله پالقونیق مه‌سوییدف ده اوزاق تنتو بولوب، بیك کوب شبهه‌لی دوقومینتلر قولغه آلنغان. تنتو ٢٠ ساعت صوزلغان. شولوق وقت باشقه یرلرده‌ده تنتو بولوب ٣٦ کشی قولغه آلنغان.

پویزدده قضا.

پیترغراد - وارشاو تیمر یولنده، دیونیسق استانسه‌سنده قوریرسکی پویزدی بله‌ن طاوار پویزدی به‌ریلشدیلر:

قوریرسکی‌ده برنیچه خادملر زیانلاندیلر. هلاك بولوچیلر یوقدر.

قوریرسکی پویزدده داخلیه مینیستری ماقلاقوف، پالیسیسکی دیپارتامینت‌نڭ دیریکتوری بریون - ده‌سه‌نت - ایپولیت هم پیترغرادسکی ژاندارمسکی اوپراولینیه‌نڭ ناچالنیکی لووف بار ایدیلر.

زیمستوا هم شهر اتفاقلرینه آقچه بیرو.

مینیسترلر صاویتی، بوتون روسیه زیمستوا هم شهر اتفاقلرینه ٢ میلیون ٦٠٠ مڭ صوم آقچه بیررگه قرار بیردی. بو آقچه، شول اتفاقلرنڭ، قافقاز فرونتنده یارالی هم آورو صالداتلرغه یارده‌من دوام ایتدروگه طوطو اوچوندر.

موندان باشقه، مینیسترلر صاویتی، بوتون روسیه زیمستوالرینڭ اتفاقینه، ١نچی یانواردان ١نچی مارطقه قدر، ئوزینڭ قورغان مؤسسه‌لرینڭ راسخودینه طوطو اوچون ٨ میلیون ٦٦٠مڭ صوم بیردی. موندان باشقه زیمستوالر اتفاقینڭ غالیتسیه‌ده ئه‌تاپ بونقطلری یاصاو اوچون طوطقان راسخودلرن ئوته‌و اوچون ٥٠٠ مڭ صوم بیردی.

شولایوق، زیمستوالر اتفاقی‌نڭ، صوغش بولغان یرلرده‌گی خلقغه طبی وصحی یارده‌م بیرو اوچون طوطقان راسخودن قاپلار اوچون ٥٠٠ مڭ صوم بیردی.

موندان باشقه شول‌اوق زیمستوالر اتفاقینه هر تورلی ئوزمؤسسه‌لرینڭ راسحودینه طوطو اوچون ١ میلیون، ٨٢٥ مڭ، ٥٠٠ صوم بیرلگه‌ن.

** ١٥ نچی فیۋرال‌ده دۋره‌نلر یورطنده عیاض افندینڭ «معلمه» اسملی اثری اوینالدی. اوین بیك کوڭللی چقدی. خلق بیك کوب کیلگان ایدی. «معلمه»نی کوررگه خلق بیك قزغوب طورغان ایکان. بر بولم اوفا یه‌شلری آرتیست مختار افندی موتین‌گه آصل قاشلی آلتون یوزك، آرتیستکا صومچینسکایاغه چه‌چه‌ك تقدیم قیلدیلر. بارلق اسبور ٣٠٠ صوملاب بولغان.

«طورمش»

«اولیاء آتا»ده تاتارچه تیاتر.

٨نچی فیورالده یکشنبه کون تاتاریاشلری طرفندن، اوبشستوینی صابرانیه بناسنده، صوغشده مجروح بولغان صالداتلر فائده‌سینه مسلمانچه تیاتر اوینالدی. اسبور، کوتلگاندن آرتق یاخشی بولدی. اسپیکتاکل یاشلرمزنڭ همتی، آرقه‌سنده، بیك روحلی بولوب اوتدی. تماشاغه، کیلوچیلر، بیك ممنون بولوب تارالدیلر. اوچ یلدن بیرلی، یاشلرمزنڭ اجتهادی آرقه‌سنده، یلینه ایکی اوچ مرتبه اسپیکتاکل قویولوب طورادر. بو اشلرنڭ آرتندن، کوبراك یورگان، آرمی طالمی کوچ واجتهادلرن صرف قیلغان افندیلرگه، باشقه‌لرغه اورنه‌ك بولورداى همه آورلقلرنی، اوز اوسترلرینه یوکله‌ب ایتکه‌ن خدمتلری اوچون، صیمیمی صورتده تشکر ایته‌من.

م. مامین.

یهودی هم پالیه‌ك قاچاقلری هم آلارغه یارده‌م.

٢٥نچی یانوارده وارشاوغه بیك کوب قاچاقلر کیلدی. ایکی آطنه أچنده آنده شول قاچاقلر اوچون صالنغان پرییوطلرنڭ صانی ٢٨ده‌ن ٥٥ که یتدی. ٥٥ پرییوطده ٦ مڭ کشی اورناشدرلدی. موندان باشقه، اورن بولماغانلقدان یهودی کامیتیتی، ٤ مڭ یهودی قاچاقلرن خصوصی کشیلرنڭ کوارتیرلرینه اورناشدردی. تاغنده ١ مڭده‌ن آرتق قاچاقلر، مرحمتلی کشیلرنڭ ئویلرینه اورناشدرلدی. ئوز کوارتیرلرنده بوش اورن بولغان یهودیلر، هر کون، قاچاقلر کیله طورغان یورطلرغه بارب، کامیتیت اورناشدرا آلماغان قاچاقلرنی، ئوز تربیه‌لرینه آلالر. بولاردان باشقه، آزراق حه‌لی یاخشی بولغان ٧٥ مڭ قاچاق، ئوز حسابلرینه تورلی یرلرگه اورناشدی.

یهودی کامیتیتی‌نڭ قولنده، قاچاقلرنی تربیه‌له‌و اوچون جییلغان زور سرمایه، اوشبو اورنلردان کیلگه‌ن: وارشا شهری ٢٠٠ مڭ صوم بیرگه‌ن؛ مونڭ ١٠٠ مڭ صومی، یارالیلرغه خسته خانه توزوده کیتکه‌ن؛ قالغانی قاچاقلرغه یارده‌م بولوب طوطولغان. پیتراغراد ٤٥ مڭ صوم بیرگه‌ن؛ الوغ کنه‌ژنه تاتیانا نیقولایونا کامیتیتی ٤٠ مڭ صوم بیرگه‌ن؛ کییف شهری ٢٠ مڭ صوم؛ کیشینف ٦مڭ صوم بیرگه‌ن. خصوصی کشیلرده‌ن کیلگه‌ن اعانه ٣٤مڭ صوم؛ وارشاو شهرنده طوروچیلر کامیتیتی ٢٥ صوم جیغان. یهودی قاچاقلرن تربیه‌له‌وچی یهودی کامیتیتی قولنده نی بارسی ٢٧٠ مڭ صوم آقچه جییلغان بولا.

بو بولدی یهودیلرگه یارده‌م.

فکرلر سویلی.

صوڭ بو سوزلر، ملتبزگه، ادبیاتبزغه شول قدر خدمتلر ایتکه‌ن قزان تاتارلرینه قرن کوز بله‌ن قارارغه، ئلله نینده‌ی یاڭگا بر ملت، یاڭگا بر ادبیات، «میشه‌ر ملتی» هم «میشه‌ر ادبیاتی» توزورگه اونده‌و توگلمی؟ صوڭ بو یاڭگاغنه بر ملت بولوب اویوشوب کیله طورغان ایدل بویی تاتارلرن یاڭگادن بر نیچه ملتکه بولو، طووب کیله طورغان مدنی برلکنی جیمرو، بر ملتنڭ تورلی طائفه‌لری آراسینه آیرما هم دشمانلق صالو، دیگه‌ن سوز توگلمی؟ طاغن باشقرد هم نوغای ادبیات هم ملتلرنی یاصارغه یول آچو بولمیمی؟ بوفکرلرنی چنلاب‌ده «میشه‌ر شوۋینیزمی» دیب آطاسی کیله. بو «افتخار ایته‌رگه تییش» دیگه‌ن سوزلردن، نی اوچون‌در، میشه‌رلرنی باشقه‌لردن اوستون قویارغه طرشو، باشقه تاتار طائفه‌لرینه اوستدن طوروب احترامسزلق بله‌ن قاراو ایسی کیلمیمی صوڭ؟ محبوب جمال خانم هیچ بولماسه بو فکرلری بله‌ن مطبوعاتقه چقماسقه کیره‌ك ایدی.

مین اوزم قزان تاتاری بولا طوورب، هیچ بر وقت «قزان تاتاری» بولووم بله‌ن افتخار ایتمیم. افتخار ایته‌م ایکه‌ن، باری تیك «تاتار» بولووم بله‌ن افتخار ایته‌م. قزان شیوه‌سی ادبی تل بولوب کیتکه‌ن ایکه‌ن، مین مونی باری تاریخی سببلردن‌گنه کیلگه‌ن، طبیعی بر اش دیم.

محبوب جمال خانمنڭ «حاضر قزان تاتارلری شیوه‌سینه تقلید ایتوب «ی» اورنینه «ج» یازسه‌ق، طورا بارا قرغز شیوه‌سینه تقلید ایتوب «ش» اورنینه «س»، باشقرد شیوه‌سینه تقلیداً «س» اورنینه «ه» یازارمز» دییووینڭ‌ده قوری بر پالیمیکا اوچون أیتلگه‌ن سوز ایکه‌نلگن هر بر اعتبار بله‌ن اوقوچی آڭلاسه کیره‌ك. چونکه بو طوریده هیچ تقلید دیگه‌ن تعبیر درست توگل. یازوچیلر «تقلید» قیلوب آلای یازمیلر، بلکه اوزلری شول قزان شیوه‌سنده، ایکنچی تورلی أیتکه‌نده ادبی تاتار تلنده، یازغانغه کوره شولای یازالر. باشقرد یازوچیسی «س» اورنینه «ه» یازسه، اول وقتده‌ده بو تقلید آتالمایچه «پراۋینسیالیزم» آطالا. «پراۋینسیالیزم»، یعنی یازغانده ادبی تلده سویله‌شمی طورغان طائفه‌لرگه مخصوص بولغان تعبیر هم تلفظلرنی استعمال ایتو، ادبیاتده مذموم بولغان اش. ادبی تلبزگه میشه‌رنڭ «ی» لرن طوترووده، شولوق پراۋینتسیالیزم، دیمه‌ك ادبی تلبزگه قارشی بولغان جنایتدر. چونکه «ی» لری آرتندن میشه‌رنڭ «باك» لری، «کاراکاش» لری، «کوچات هم ازبا» لری‌ده ادبیاتقه کروب اوطرا باشلارغه جرأت ایتولری احتمال.

ع. رحیم

ايندى پاليەك قاچاقلرينه كيليك: «كاليش» قالاسندان وارشاوغه كوب قاچاقلر كيله باشلادى؛ لكن وارشاو يراق بولغانغه كيلوچيلر اول حەتلى كوب توكل. پولشەنڭ صوغشدان ضررلانماغان ئولوشنده آلپاوتلر بلەن كريستيانلر، صوغشدان ضرر كورگەن اوُيەزلردەگى خلقغه ياردەم ايتديلر، شول اوُيەزلردەن قاچب كيلگەنلرنى اورناشدرديلر. پاليەك كاميتيتىنڭ ٥٩ پرييوطنده ١٠ مڭ قاچاق بار. موندان باشقه كاميتيتنڭ بالالرغه مخصوص ٦٠ پرييوطى بار؛ موندان باشقه كاميتيت، شوندىاوق ١٩ خصوصى پرييوطقه آقچه تولەب طورادر. پرييوطلرده ٤ مڭدەن آرتق بالا بار. شولوق كاميتيتنڭ، پولشەنڭ صوغشدان ضرر كورمەگەن ئولوشنده ١٤٦ چايخانەسى؛ ١٥٠ آشخانەسى؛ ٢٦ كيبتى؛ ١٥ پيتاتلنى پونقطى؛ ١٢ كوچمه آشخانەسى باردر.

كاميتيتنڭ سرمايەسى شول قدردر: خصوصى كشيلرده هم مؤسسەلردەن كيلگەن ٤٦٩ مڭ صوم؛ زيمستوالر صايوزندان ٤٠مڭ صوم كيلگان؛ روسيەنڭ پولشەگه ديب جيغان آقچەسى ٤٩٦ مڭ صوم بولغان؛ الوغ كنەژنه تاتيانا نيقولايونا كاميتيتيندەن بيرلگەن ٣٨٠ مڭ صوم؛ وارشاو گينيرال غوبيرناطورى آرقيلى ٤٩ مڭ صوم كيلگەن؛ مينيسترلر صاويتىنڭ قرارى بوينچه ٢ ميليون صوم. بو ايكى ميليون صوم، پولشەنڭ آول كون كورش اشلرندەگى محتاجلقنى طوطر واوچون‌در. پاليەك كاميتيتىنڭ نى بار سرمايەسى: ٣،٤٢٥،٠٠٠ اوچ ميليون، دورت يوز يگرمى بيش مڭ صومدر.

ئەرمەن قاچاقلرينه كيلساك آلارغه ئەرمەنلرنڭ ايتكان ياردملرى آچق معلوم بولماسەده، مەسكەودەگى ئەرمەنلرنڭ بر ميليون صوم بيرگەنلگى؛ راستوف ئەرمەنلرينڭ ١٧٥ مڭ صوم بيرولرى وباشقه ئەرمەنلى شهرلردەن يوزەر، مڭەر صوملر كونەريلووى حسابلانرغه تييشدر.

ايندى بزگه، بز مسلمانلرغه كيلسەك اعانەمز كوبمى بولور ديب اويلىبز؟ قارص مسلمانلرى حقنده مطبوعاتمز يازا، يازا اشدەن چقسەده، قارص مسلمانلرينڭ ضررلر پولشەدەگى يهوديلرنكدەن كيم بولماسەده شول مسكينلرگه قەردەش ديندەش بولغان مسلمانلرنڭ صانى پاليەك بلەن يهودينى جيونسندانده كوب بولسەده مسلمانلرنڭ ياردمى، ئەليگه ئەلى اون مڭ صومغه جيتكەنى يوقدر.

مونه بو، بزنڭ كشىلگمز! بزنڭ مسلمانلغمز! بزنڭ مدنىلگمزنڭ بيزمەنىدر!

ماقسيم قاواليوسكىنڭ طوتقونلقدان قايتووى.

غ. صاويت اعضاسى، پرافيسر ماقسيم قاواليوسكى صوغش باشلانغاندان بيرلى آوستريانڭ قارلسباد شهرنده طوتقونلقده قالغان ايدى. ١٨نچى فيورالده اول روسيەگه قايتدى. آنى، آوستريا حكومتى، ئوزينڭ آديس داغى طوتقون قونسولينه آلماشدرب قايتاردى. قاواليوسكىنى، پيترغراددە پرافيسرلر وباشقەدوستلرى صاغنب قارشى آلديلر. قاواليوسكى آوستريادە قارلسباد شهرنده ايركنلكده طورغان، لكن روسيه يلەن آراسى ئوزلگەنگه كيفى كيتكەن، هروقت روسيەگه قايتو اميدى بلەن يەشەگەن. قاواليوسكى، آوستريالىلردان زارلانمى، آلار آڭا ياخشى معامله ايتكەنلر، تيك كيچكى ساعت ٨ دەن ايرتەنگى سيگزگه حەتلى كوارتيرندەن چغارغه يارماو، هركون پاليتسيەگه بارب كورنب يوروگنه آنى بر آز بورچوغان. روسيەده آوستريا اسيرلرينه ناچار معامله ايتەلر ديگەن خبر چقغاچده، آوستريادا غى روس اسيرلرينه ناچار معامله قيلا باشلاغانلر. آنڭ ئويندە برمرتبه تنتو ياصالغاننڭ صوڭنده آڭا شويتساريا آرقيلى قايتورغه رخصت ايتلگەن ايكەن، لكن شويتساريا چيكلرى يابق بولغانغه اول آنڭ آشا قايتا آلماغان. هروقت قارلسباددە طوررغه مجبور بولغان. آنڭ غ. صاويت اعضاسى بولغانن بلگەچ آنى بيك كوزەتلەب يورى باشلاغانلر. آڭا كيلگەن آقچەلردان ئوز قولينه فقط آيده ٤ يوز صوم قدرلىسنگنه بيرب طورغانلر، آرتق آقچەسى بانقده صاقلانغان. آڭا كيلگەن خط و تيليغراملرنڭده كوبسن تابشرماغانلر.

روسيەده بولغان حاللرنى، قاواليوسكى نيمس مطبوعاتى آرقيلى بلگەن. نيمس مطبوعاتنده بر وقت: قرانشتاد آلندى؛ پيترغراددە اختلال چقدى ديب يازغانلر. آوستريالىلر صوغشقه، روسيەده نيچك اميد بلەن قارالسه، شوندىاوق اميد بلەن قاريلر ايكەن. تيك آوستريا غزيتەلرى، آوستريالىلرنڭ آزغنه موفقيتلرندە زورايتوب، كوتەرب، جيڭەبز! ديب يازالر ايكەن. گوُيە آوستريا - گيرمانيا عسكرى روسيەدەن چيكسز كوب عسكر اسير آلغانن قابارتالر ايكەن. آلار، نيمسلرنڭ شرقى پروسيەدەغى صوڭغى موفقيتينه، روسيه عسكرن بوتونلەى جيڭدى ديگەن كوز بلەن قاريلر ايكەن. گيرمانيا عسكرى، آوستريا عسكرى بلەن برلەشكەچ آوستريالىلرنڭ روحى بوتونلەى كوتەرلگەن ايكەن.

قاواليوسكىگه، طوتقونلقده طورغان وقتده، آوستريالىلرنڭ بەرەنگى آرالاش «عسكر ايكمەگن» آشارغەده طورى كيلگان. قاواليوسكى، بو ايكمەكنى، ناچار، آشارغه تەمسز، ديمى.

قاواليوسكىنڭ فكرنچه آوستريادە ايكمەك نيچك جيتدى آلاى، ياڭا آشلقنى صوقغانچەغه قدر جيتەچكدر، لكن، آوستريادە صوغشقه ياراقلى ايرذاتينڭ بارسىدە اردودە ايكمەك آشاماقدە بولغانن ايسەبكه آلورغه كيرەك. صوغشقه آلنميچه بالالردە قارطلر قالغان. آول كون كورشى أشن خاتونلر بلەن بالالر باشقارالر ايكەن.

مخابرلردن:

ئەجىدە اوقو اشلرى.

ئەجىنڭ هر محلەسندە، اير وقز بالالرغه مخصوص آيروم مكتبلر بولوب، كوبسىنڭ مادىجهتلرندن استقباللرى تأمين قيلنمشدر. بو قدرسى شادلانورلق بر حال، اما شونڭ برله برابر يتوشمەگان اورنلارىدە يوق توگل. اول يتوشمەگان اورنلاردە: اوقوچى وصنفلرنڭ كوبلگينه نسبتا معلملرنڭ آزلغى هم مكتبلرگه روسچەنڭ كرتلمەويدر. چونكه مكتبلر هر قايوسى ديەرلك ٧-٨ صنفدن عبارت بولغانلقدن، بونڭ اوچون بر - ايكى معلمنڭگنه يتوشه آلو احتمالى يوق. بناءً عليه كوڭل قناعتلەنورلك اوقوتوب بولميدر. بوُاش مكتبلرنڭ معنوى جهتن نيچك كيمتسه، روسچەنڭ كرتلمەويده شول چاقلى بالا آتالارينڭ مكتبدن كوڭللرى صوونوغه سبب بولادر. چونكه ئەجى خلقى بالاسى اون ايكى - اون اوچ ياشكه يتديسه، بر قدر روسچه اوقوتوب خدمتكه قويارغه ياكه بخار طرفنه يبەروگه آشغا. شونڭ اوچون چن اخلاص برله ياخشىغنه اوقوب كيله تورغان بالاسن مكتبدن آلاده بر صاپوژنيككه روسچه اوقورغه بيره. بيره، لكن بيچاره آغانڭ بالاسى ملى مكتبدندە يارطى يولده چغا، روسچەنيده يونلەب اوقى آلمى. تيك قارطه اوينارغەده و شوندى بوزوقلقلارغه اويرەنوبكنه قالا.

ايندىمكتبلرمزنى بوكيمچيلكلردن آرولاب، بر تورلى خلق تلەگنه موافق معنا بيرردەى حالگه قويماق اوچون، يا معلملرنڭ صانن آرتدررغەده همه مكتبلرگه روسچه كرتورگه كيرەك يا ايسه بو كونگى مكتبلرنى دورت صنفلى ابتدائى مكتبلر روشنه كرتوب، همه رشدى قسملرن براورنغه جيارغه وشول قسمده روسچەغه كوبرەك اورن بيررگه كيرەك. بو ايكى فكردن اوّلگىسى كوب مكتبلر اوچون تورى كيلمەس،مادىجهتلريەكوتاره آلماس؛ اماايكنچيسى بيك ممكن هم مادى جهتدن برده ترەلمەز، ديب بلەم. چونكه همتلى باىلارمز بو «برلەشو»نى تليلر. برادران قاييڤ هم بورناشفلر شول نيت برله بولسەلر كيرەك، آلطنچى محلەگه، اوّلگى محله مكتبى يانينه دورت مڭلرگه توشروب (آغاچدن) ينه برمكتب صالديلار. بوذاتلار، اول بنانى چيتدن كيلگان ٢٠ - ٣٠ آدم اوچون صالوب قويماغانلاردر. بوبناغه، برلەشكان تقديرده ئەلگى شول ٢٠ - ٣٠ شمسيه خوانلار يانينه رشدى قسملريده بيك ايركن صياچق، فقط اول وقتده پروغرام باشقاراچق، درسلرده اوزگەرەچك، معلملرده بر نيچه آرتدرلاچق، روسچەغەده كوب اورن بيرلەچك... قسقەسى باشدن آياق ايكنچى قالبقه صالناچق. خلق تلەگينه موافق حالگه قويولاچق. تيك، بوخصوصده برلەشورگەده، جديت برله اشكه باشلارغانغه كيرەك.

ايندى بوخدمت، بواشكه چنلاب كرشو محترم حضرتلارمزدن كوتله. برلەشكان وقتده همتلى باىلارمز ياردم قوللارن البته صوزاچقلار، انشاءالله.

معلم: ق. رضوانى.

توركمەنلر آراسنده.

سياحت ايتب يورگەنده استاوروپول گوبيرنەسى توركمەنلرينڭ بر نيچه آوللرنده طوقتاب، شول مناسبت بلەن حاللرن تيكشررگه طوغرى كيلدى. بوخلق ٥٠٠ يل ئلك بولغان حاللرندن برده ئوزگەرمەگەنلر ديەرگه ممكن. بولارده تورلى مجوسى عادتلرى مقدس ايتوب صانالا ايكەن.

شول صحرا خلقى آراسنده بزنڭ ايدل بويى تاتار قزلرينڭ حالى، يورەكنى اوزەر درجەده آيانچ، اوسلرينه قاراغانده يەرەك ئەرچب كوزلر يومولا: يوزلرى صارغايغان. بيرى كيترگاچ جبرا بورنون تيشوب آلقالر طاقغانلر. بو صورەتنى كورگەچ آنڭ ايركەلەنب ئوسكەن تاتار قزى بولوينه كوڭل اشاناسى كيلمى، لكن حقيقت شولاى. شول مظلومەنى صاتوب يبەرگەن آتالرغه، شوڭا قزقدرغان حضرتلرگه لعنتلر اوقيسڭ. بو آيانچ منظرەلرنى شول بيچارەلرنڭ نچكه كوڭلى آنالرى كورسه آقتق كوچلرن صرف ايتوب بالالرن بو تموغدن قوتقارورلر ايدى.

بيرى كيترلگان قزلرنڭ يوزده ٧٥ى ايكى يلغه جيتماينچه صالقون جير قوينينه كرەلر ايكان. شونى اعتبارغه آلوب بالالرينه أولم، ياخود تريلەى أولم تلەمگەن آتالر، آنالر آز آقچەغه قزيغوب بالالرن توركمەنلرگه صاتماسونلر. ايركلى تاتار بالاسن وحشى خلقغه قل ايتماسونلر ايدى.

على رحمةاللين.

تصحيح:

٧٥ نچى نومير غزيتەمزده مەسكەودە تاتارچه تياترنڭ تفصيللى حسابى بار ايدى. شول حسابدە اوقوچى يەشلر فائدەسينه مادى ياردمدە بولغان ذاتلرنڭ اسملرى صانالغان وقتده اوچ-دورت همتلى ذاتنڭ اسملرى باصلمى قالغان. تياترغه مادى ياردمدە بولغان ذاتلرنڭ اسملرن اوشبو ترتيبدە اوقورغه كيرەك: شاكر افندى حكيمف، حليم افندى عمرف، رحيم افندى بايتيرەكوف، كامل‌جان افندى حكيم جانف هم عبدالله افندى بورناشف تياترغه مادى ياردم ايتديلر.

اخطار:

احمد افندى اورمانچييفنڭ قانتورمز بلەن مناسبتى بتكەنلكنى برمرتبه اعلان ايتكەن ايدك. قاى بر يېرلردەن ادارەمزگه، احمد اورمانچييفقه، «يالط - يولط» ژورنالى ادارەسينه ديب خطلر، پاويسقەلر كيلەدر. احمد اورمانچييف وآنڭ ژورنالى بلەن اش كوروچى افنديلرگه آقتق مرتبه بلدرەمز:

«يالط - يولط» نڭ ادارەمز بلەن هيچ مناسبتى بولغان يوق، موندان صوڭ شول ژورنال اسمينه يبەرلگەن نرسەلر ادارەمزگه يبەرلمەسون ايدى. ژورنال قايده چغا طورغان بولسه شونده يبەرلسون!

ادارەدن جوابلر:

*** هاجر خانم يعقوبواغه: تل توزەتو حقنده بولغان مقالەگز، كوب سويلەب آز مثال كيترلگەنگه كوره باصلورلق بولمادى.

*** «توش»، «تلەو»، «ياز آلدنده» سرلوحەلى شعرلر باصلورلق بولمادى.

*** «صوغش» سرلوحەلى شعر بلەن صوغش ميدانده برعسكر افنديدەن كيلگان «صوغش تيرەسندە» اسملى مقالەنى باصا آلمادق.

*** مەسكەونڭ ايكنچى محله مكتبى حقنده بولغان مقاله بلەن «تورمش ومطبوعات» اسملى مقاله «ايل»ده باصارلق بولمادى.

*** «كمده عيب» اسملى مقاله باصلورلق بولمادى.

ناشرى: محمد عياض اسحاقف
وقتلى محررى: م. ا. مولامبيرديف
(نجيب عصرى)

تجارتخانه
برادران قاراميشفلر
مەسكەودە نووى پلوشچدە.
قاراكول وتورلى ميخاوى نرسەلر.
موفطا، غارژيت، پالانتين هم ياقالر.
مغازينمزده كوبلەب حاضر.
بها آرزان. كوبلەب صاتو اوچون آلوچيلرغه خصوصى تنزيل.
چيت شهرلردن خط ايله صوراتوچيلرغه نالوژ قيلنوب يبەريله.
Москва Новая площадь.
т.д. Бр. А. и И. Карамышевымъ.

مەسكەودە موسى ميالزيادينفنڭ
مسلمان
گيلزه فابريقاسى
كاغزن ايليكتريچيستوا بلەن تازارتوب، «گاۋاننا» مامغى بلەن طوطورب ايلڭ اعلا ونفيس گيلزه حاضرلى.
ФАБРИКА
Москва, Мясницкая, Георгіевскій пер. д. Бахрушина. магазинъ, Тверская, домъ Молчанова.

1 نچى مارطده اوينالا
ايكنچى 5% پروسينتلى ۋيغرشنى زايومنڭ بيليتلرى پيتراغراددە، غوصودارستۋيننى بانقده صاتيلادر.
هر بر كشى اوطوشقه قاطيشا آلا، وآخردن برنچى مارطده اوياالاچق تيگن استراخاوايت ايتلگان:
12 صومغه 10 بيليتنڭ 1/10 ئولوشينه؛
6 صومغه 10 بيليتنڭ 1/20 ئولوشينه؛
3 صومغه 5 بيليتنڭ 1/20 ئولوشينه خوجه بولادر.
زاكازلر آقچه آلنغاچ ياكه زاداتكه آلنغاچ نالوژ بلەن يبرلەدر. ١٢ صومغه قدر بولغان آقچه اورنينه زاكازنوى خط أچينه طغوب پوچطاوى مارقه يبەرلسەده ياري.
آدرس شولاى يازلورغه تييش: Банкирскій домъ
Москва, Боль. Лубянка, № 11 В. Н. Филипченко и К-о.
غلاونى ويغرش 200,000 صوم.
ۋيغرشنڭ عمومى صومەاسى 600,000 صوم.
تيليغرام اوچون آدرس: Москва, „Банкдомъ".

200,000 р. можно выиграть 1-го марта 1915 г. купивъ билетъ 2-го внутр. 5% съ выигр. займа.
Банкирская контора
В. И. ШАРАПОВЪ
Москва, кузнецкій мостъ, д. 14. для телеграммъ: Шаробанкъ.
съ задаткомъ отъ 25 р. продаетъ означенныя билеты съ ежемѣсячнымъ погашеніемъ долга отъ 10 р.
Производитъ банковыя и биржевыя операціи. СТРАХУЕТЪ на 1 марта 1915 г. отъ тиража погашенія по 10 р.
Условія и проспекты высылаются безплатно. Тел. 4-26-19.
١٩١٥ نچى يلنڭ ١ - نچى مارطنده ٢ - نچى ونوترينني 5%لى ويغرشنى زايومنڭ بيليتن صاتوب آلوب
200,000 صوم اوطارغه بولا.
و. اى. شاراپوفنڭ بانكيرسكى قانتوراسى مەسكەودە، كوزنيتسكى موستدە، دوم ١٤. تيليغرام اوچون آدريس: مسكاو شارابانق.
25 صومدن باشلاب زاداتقه بيرگەن كشيلرگه هر آيده ١٠ صوملاب تولى بارو شرطى بلەن بليتلر صاتادر.
بانق هم بيرژاوى آپيراتسيەلر ياصى. تيليفون 19-26-4
1915 نچى يل 1 نچى يانوار مارطقه قدر تيراژدن تولەنكەن قدرليسن 10 صوم برابرينه استراخاوايت ايته.
اوصلوويه هم پروسپيقتلر بوش يبەرله.

طارغوۋى دوم
«باختيئوزين، بايتيراكوف وشريكلرى»
مەسكەودە ئيلينكه قابقاسى يانندە.
ماگازينمزده خصوصى صورەتده هر تورلى ژاكيتلق، بورك هم ياقالق تورلى افكوصده اعلا قاراكوللر حاضر بولنمقدەدر. ويوقاريده مذكورلرنى أشلەب بيروگه زاقازلر قبول ايتلوب ممكن قدر مشتريلرمزنى ممنون ۏ زاقازلرنى تيز وقتده حاضر قيلوغه اجتهاد ايتلمكدەدر. تيليفون نوميرى: ٨٦-١٧-١
شعبەمز: ١) پيرغراددە غرافسكى پرويزده. ٢) مەكەرجەدە برنچى مينينسكى اورامده، ١٣٠ نچى نوميرلى اوز كيبتمزده.
Москва, Ильинскія ворота. Магаз. Т./Д. Бахтиузинъ Байтеряковъ и К°.

Москва, Тип. М. О. Аттая и К-°, Маросейка Космодаміанскій пер., домъ № 5.
Издатель М. Г. Исхаковъ. редакторъ М. А. Мавлюмбирдіевъ.